

การเคลื่อนไหวทางสังคมขบ การเมืองภาคพลเมือง Social Movements as Citizen Politics

รองศาสตราจารย์ ดร.กัณฑ์กณ หนูทองแก้ว*
Assoc.Prof.Dr. Kantaphon Nuthongkaew

* อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกรว

วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

การเคลื่อนไหวยากลำบาก การเมืองภาคพลเมือง

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่อง “การเคลื่อนไหวยากลำบากของการเมืองภาคพลเมือง” เสนอประเด็นสำคัญที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในสังคมโลก และได้รับความสนใจในการศึกษาในวงกว้าง ทั้งแวดวงของการเคลื่อนไหวและแวดวงวิชาการ จึงมีการตีความหมายการเคลื่อนไหวยากลำบากของการเมืองภาคพลเมืองที่หลากหลายแนวทาง บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับการตีความหมายของการเคลื่อนไหวยากลำบาก ที่มาของการเคลื่อนไหวยากลำบาก และรูปแบบของการเคลื่อนไหวยากลำบากที่มีความชัดเจนในเชิงวิชาการ

การเคลื่อนไหวยากลำบากทางสังคมเป็นความพยายามในการเปลี่ยนแปลงสังคม ซึ่งอาจแตกต่างจากการเคลื่อนไหวยากลำบากทางสถาบันต่างๆ เป็นรูป

แบบของพฤติกรรมทางสังคมที่มีการกระทำที่หลากหลาย มีโครงสร้างในการพัฒนาอย่างก้าวหน้า หรือมีจุดมุ่งหมายเพื่อการเปลี่ยนแปลงสังคมที่เป็นอยู่หรือเปลี่ยนแปลงเป้าหมายที่สมบูรณ์ของการจัดระเบียบสังคม โดยมีเหตุผลที่มาของการเคลื่อนไหวมาจากกระแสทางวัฒนธรรม ความไร้ระเบียบทางสังคม ความไม่ยุติธรรมทางสังคม และมีรูปแบบของการเคลื่อนไหวหลายลักษณะ ได้แก่ การเคลื่อนไหวแบบขั้วถิ่น การเคลื่อนไหวแบบแสดงออกการเคลื่อนไหวแบบอุดมคติ การเคลื่อนไหวแบบปฏิรูป และการเคลื่อนไหวแบบปฏิวัติ

คำสำคัญ: การเคลื่อนไหวทางสังคม การเมืองภาคพลเมือง

Abstract

This article in the topic of Social Movements as Citizen politics is the important issue occurring continuously in global society which is well known in social movement and academic field. These had become more diversified interpretation. So, this article has objectives to present the explicitly knowledge in definition of social movements, emergences of social movements and patterns of social movements.

Social Movements is the attempt for changing the society which is differently from institution movements. It is the pattern of social behavior by many social actions developed in advanced structure or directed to modify certain aspects of the existing social order whereas others

may aim to change it completely. For the emergence rationale are caused by cultural drifts, social disorganization and social injustice. The patterns of social movements are migratory movement, expressive movement, utopian movement reform movement and revolution movement.

Keywords: social movements, citizen politics

ความหมายของการเคลื่อนไหวทางสังคม

ในสังคมการเปลี่ยนแปลงที่ยิ่งใหญ่เกิดจากความพยายามที่จะใช้สิทธิ์โดยปัจเจกบุคคลและกลุ่มคน ความพยายามเหล่านี้เรียกว่า การเคลื่อนไหวทางสังคม หรือ Social Movement ดังนั้น การเคลื่อนไหวทางสังคมอาจจะนิยามได้ว่าการรวมกลุ่มกันกระทำอย่างต่อเนื่องเพื่อสนับสนุนหรือปกป้องการเปลี่ยนแปลงในสังคมหรือกลุ่มในสังคม Walfred Anderson และ Frederick B. Parker¹ นิยามว่าการเคลื่อนไหวทางสังคมหมายถึง รูปแบบของพฤติกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา มีโครงสร้างในการพัฒนาอย่างก้าวหน้า ทั้งต่อกาลเวลาและจุดมุ่งหมายส่วนหนึ่ง หรือการเปลี่ยนแปลงที่สมบูรณ์ของการจัดระเบียบสังคม George A. Lundberg² นิยามการเคลื่อนไหวทางสังคมว่าหมายถึงสมาคมอาสาของประชาชนได้เข้าร่วมกลุ่มกันในความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงทัศนคติ พฤติกรรม และความสัมพันธ์

¹ Walfred Anderson and Frederick B .Parke. *Society :Its Organization and Operation*. New York: Van. p.402.

² George A. Lunberg. *Foundations of Sociology*. p. 349.

ทางสังคมในสังคมระดับกว้าง ดังนั้น การเคลื่อนไหวทางสังคมจึงหมายถึงความพยายามรวมกลุ่มกันของประชาชนเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคม การเคลื่อนไหวทางสังคมอาจหมายถึงการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ของสังคมที่เป็นอยู่ หรืออาจหมายถึงการเปลี่ยนแปลงเป้าหมายอย่างเบ็ดเสร็จสมบูรณ์ ซึ่งก่อนหน้านี้เราเรียกว่าปฏิรูป และต่อมารู้จักกันในนามการปฏิวัติ

การเคลื่อนไหวทางสังคมมีหลายรูปแบบ เช่น การเคลื่อนไหวทางศาสนา การเคลื่อนไหวเพื่อการปฏิรูป หรือการเคลื่อนไหวเพื่อการปฏิวัติ

การเคลื่อนไหวทางสังคมอาจแตกต่างจากการเคลื่อนไหวทางสถาบันต่างๆ กล่าวคือ หนึ่ง สถาบันทางสังคมมีความสัมพันธ์กันโดยถาวร และมีฐานรากที่มั่นคงของวัฒนธรรม ขณะที่การเคลื่อนไหวทางสังคมมีชีวิตที่ไม่แน่นอน การแต่งงานเป็นสถาบันทางสังคมที่ถาวร แต่ชีวิตแห่งการเคลื่อนไหวในการวางแผนครอบครัวนั้นไม่แน่นอน สอง สถาบันถือเอาสถานภาพทางสถาบัน ทุกคนให้ความสำคัญและคุณค่าด้านต่างๆ ของวัฒนธรรม ขณะที่การเคลื่อนไหวทางสังคมปราศจากสถานภาพทางสถาบัน ทุกคนล้วนแตกต่างกันหรืออาจขัดแย้งกัน

การเคลื่อนไหวทางสังคม (Social Movements) อาจแตกต่างจากสมาคม (Association) หนึ่งสมาคมเป็นกลุ่มองค์กร (Organized Group) ในขณะที่การเคลื่อนไหวทางสังคมอาจไม่ใช้การรวมกลุ่มเป็นองค์กร สองสมาคมนั้นยึดถือพฤติกรรมทางขนบธรรมเนียมของสังคม ขณะที่การเคลื่อนไหวทางสังคมจะเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านขนบธรรมเนียม

ต่อไปนี้เป็นลักษณะต่างๆ ของการเคลื่อนไหวทางสังคม

1. เป็นความพยายามของกลุ่ม (Group)

2. มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำหรือปกป้องการเปลี่ยนแปลงในสังคม (Bring or Resist)
3. เป็นได้ทั้งองค์กรและไม่ใช้องค์กร (Organized or Unorganized)
4. อาจจะไม่สันติหรือรุนแรงก็ได้ (Peaceful or Violent)
5. มีชีวิตที่ไม่แน่นอน อาจต่อเนื่องกันเป็นเวลายาวนานหรือสิ้นสุดภายในเวลาอันรวดเร็ว

สาเหตุของการเคลื่อนไหวทางสังคม

การเคลื่อนไหวทางสังคมไม่ได้เพิ่งเกิดขึ้น มันเป็นความไม่สงบของสังคม ซึ่งก่อให้เกิดการเคลื่อนไหว ความไม่สงบของสังคมมีสาเหตุมาจากปัจจัยดังต่อไปนี้

1. กระแสทางวัฒนธรรม (Cultural Drifts) สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่รู้จักหยุด ค่านิยมและพฤติกรรมกำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมศิวิไลซ์ในกระแสทางวัฒนธรรม ประชาชนก็จะพัฒนาไปสู่ความคิดใหม่ๆ เพื่อที่จะให้ได้มีความคิดเหล่านี้ในสังคม ประชาชนต้องมีการเคลื่อนไหว การพัฒนาสังคมประชาธิปไตย เสรีภาพของสตรี การกระจายการศึกษาภาคประชาชน ความเสมอภาคด้านโอกาสของเพศชายและเพศหญิง ความเจริญเติบโตทางด้านความไม่เชื่อความจริงในศาสนา ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นตัวอย่างของกระแสวัฒนธรรม

2. ความไร้ระเบียบทางสังคม (Social Disorganization) สังคมที่เปลี่ยนแปลงไปยังมีความไร้ระเบียบบางอย่าง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงในส่วนต่างๆ ของสังคมซึ่งไม่ได้เกิดขึ้นไปพร้อมๆ กัน ถ้าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมได้รับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อีกส่วนหนึ่งก็จะล้าหลังตามมาอีกมากมาย อุตสาหกรรมได้นำไปสู่ความเป็นเมือง

ซึ่งในทางกลับกันก็เป็นเหตุให้เกิดปัญหาสังคมอีกมากมาย ภาวะเปรียบเทียบในสังคมนำไปสู่ความสับสนและความไม่แน่นอน เนื่องจากประเพณีที่เก่าแก่ก็จะไม่จำเป็นอีกต่อไปที่จะเป็นรูปแบบยึดเหนี่ยวพฤติกรรมปัจเจกบุคคลก็จะหาต้นกำเนิดตัวเองไม่ได้ ประชาชนก็จะรู้สึกโดดเดี่ยวจากสังคม จากการพัฒนาก่อให้เกิดความรู้สึกต้องการผู้นำชุมชนในมิติต่าง ๆ ตามความต้องการของพวกเขา ปัจเจกบุคคลรู้สึกไม่ปลอดภัย สับสน และไม่สมหวัง ความสับสน (Confusion) และความไม่สมหวัง (infrustration) นำไปสู่การเคลื่อนไหวทางสังคม (Social Movements)

3. ความไม่ยุติธรรมทางสังคม (Social Injustice) เมื่อกลุ่มคนรู้สึกว่าความอยุติธรรมเกิดขึ้นต่อพวกเขา พวกเขาก็จะไม่สมหวังและรู้สึกแปลกแยก ดังนั้นความรู้สึกอยุติธรรมก็จะกระจายพื้นที่เพื่อการเคลื่อนไหวทางสังคม ความรู้สึกอยุติธรรมทางสังคมไม่ได้จำกัดเฉพาะคนจนเพียงใจ กลุ่มใด ๆ ในสังคมก็ได้ ระดับสถานะใดก็ได้ที่อาจรู้สึกว่าตนเองเป็นผู้รับชะตากรรมแห่งความอยุติธรรม ชนชั้นกระฎุมพีอาจรู้สึกอยุติธรรมเมื่อประสบกับพระราชบัญญัติที่ให้ขึ้นค่าภาษีเพื่อนำไปสร้างประโยชน์ให้กับคนจน ความอยุติธรรมทางสังคมเป็นการพิพากษาคคุณค่าของผู้อยู่ในปกครอง ระบบทางสังคมไม่ยุติธรรมเมื่อมันถูกรับรู้โดยสมาชิกในสังคม

ดังนั้นการเคลื่อนไหวทางสังคม (Social Movements) เกิดขึ้นเมื่อได้ก็ตามที่เงื่อนไขทางสังคมทั้งหลายได้รับการสนับสนุน ซึ่งสังเกตได้ว่าเป็นการรวมตัวกันในสังคมที่ไม่มีความถาวรมั่นคง มีการเคลื่อนไหวทางสังคมแค่บางส่วน เมื่อเป็นเช่นนั้นสังคมก็จะมีบางกลุ่มเกิดความตึงเครียดหรือแปลกแยกไป ประชาชนถูกทำให้พอใจ แต่สังคมที่ไร้ระเบียบและเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องนั้นประชาชนก็จะทนทุกข์

จากความตึงเครียดทั้งหลาย ซึ่งประชาชนก็ได้พอใจอย่างเต็มที่ ด้วยเหตุนี้สังคมที่ประชาชนได้รับรู้ถึงความยุติธรรมทางสังคม และก็จะกลายเป็นไม่พอใจ มันเป็นความไม่พอใจต่อผู้ที่ก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวทางสังคม สังคมสมัยใหม่ก็จะราคาญต่อการเคลื่อนไหวทางสังคม

บุคคลผู้ซึ่งได้รับความอ่อนไหวได้ง่ายต่อการเคลื่อนไหวทางสังคม คือบุคคลดังต่อไปนี้

1. ผู้ย้ายถิ่นและมีโอกาสน้อยที่จะบูรณาการชีวิตให้เข้ากับชุมชน

2. ผู้ซึ่งไม่ได้ถูกยอมรับอย่างเต็มที่และการรวมกลุ่มเข้าด้วยกันและไม่เห็นความสำคัญของการอยู่ร่วมกัน

3. ผู้แยกจากชุมชน

4. ผู้ถูกคุกคามโดยความไม่มีสวัสดิภาพทางเศรษฐกิจ และสูญเสียสถานภาพทางสังคม

5. ผู้อิสระจากความรับผิดชอบต่อครอบครัว หรือถูกห่างเหินจากครอบครัว

6. ผู้ที่ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นไม่ได้

ดังนั้น ผู้ซึ่งปราศจากบ้านและความไม่ปกติของสังคม ก็จะกลายเป็นตัวจุดชนวนให้เกิดการเคลื่อนไหวที่ขยายวงกว้างขึ้น เป็นที่น่าสังเกตได้ว่าบุคคลบางคนเข้าร่วมการเคลื่อนไหวทางสังคมกับเหตุผลที่ไม่สัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายของการเคลื่อนไหว บ้างก็เข้าร่วมเนื่องจากกำลังว่างงานหรือบ้างก็เข้าร่วมเนื่องจากความชอบพอเป็นส่วนตัวของตัวสมาชิก หรือบ้างก็เข้าร่วมกันกับสำนักงานในการเคลื่อนไหวเพื่อต้องการชื่อเสียงหรือแสดงพลังอำนาจมากกว่าการก้าวไปสู่วัตถุประสงค์ของการเคลื่อนไหว อาจกล่าวได้ว่าเว้นเสียแต่ว่ามีความไม่พอใจขยายวงกว้างขวางมากขึ้นและความไม่พอใจเกิดขึ้นอย่างล้นหลาม การเคลื่อนไหว

ทางสังคมก็จะไม่เกิดขึ้นและพัฒนาได้

ลำดับโครงสร้างของการเคลื่อนไหวทางสังคมอาจสรุปได้คือ มีการทำให้เกิดการรำคาญและไม่พอใจในบางกลุ่มของประชาชน กลุ่มคนเล็กๆ อาจปลุกจิตสำนึกของความต้องการเปลี่ยนแปลงได้ เสียเรียกร้องและความคิดเห็นเป็นจุดเริ่มมีอิทธิพล ความคิดเห็นและอารมณ์ก็จะเป็นจุดเตรียมพร้อมสำหรับการปฏิรูป ครั้นแล้วต่อจากนั้นก็จะเป็นช่วงเวลาแห่งความก้าวหน้าต่อไป องค์การปฐมภูมิที่ได้รับผลกระทบก็จะมีรายการที่จัดสถานะใหม่ในรูปแบบที่ดึงดูดใจ และเป็นที่นิยม ครั้นแล้วก็ต้องดำเนินการตามระบบอีกมากมายเพื่อให้ผู้สนับสนุนได้รับผลประโยชน์ มีการรณรงค์กันเป็นรูปแบบ ผู้สนับสนุนก็จะอยู่เบื้องหลัง และเพิ่มการสื่อประชาสัมพันธ์

ท้ายที่สุดผู้นำก็จะใช้กำลังกดดันอำนาจทั้งหลาย รายการต่างๆ อาจถูกยอมรับหรือปฏิเสธหรือยอมรับเข้าร่วม หรือปฏิเสธที่จะเข้าร่วม ถ้ายอมรับองค์การก็จะได้รับการเปลี่ยนแปลง ถ้าปฏิเสธการเคลื่อนไหว การทำลาย หรือการจัดระเบียบสำหรับแนวทางใหม่ของความเข้มแข็งในวันข้างหน้าก็อาจเกิดขึ้น ดังนั้น การเคลื่อนไหวที่เบ็ดเสร็จทั้งหมดต้องดำเนินการใน 4 ขั้นตอน คือ ก่อทวนให้เกิดความรำคาญ ทำให้เกิดความตื่นเต้นตระหนก กำหนดรูปแบบ และก่อตัวเป็นสถาบัน

รูปแบบของการเคลื่อนไหวทางสังคม

เป็นเรื่องที่ไม่ง่ายเลยที่จะจัดแบ่งการเคลื่อนไหวทางสังคม เพราะว่าบางครั้งการเคลื่อนไหวทางสังคมดูเหมือนจะมีธรรมชาติที่ผสมผสานกัน หรือมีความหลากหลายสาขาอาชีพ อย่างไรก็ตาม การเคลื่อนไหวทางสังคมสามารถจัดแบ่งได้ดังต่อไปนี้

1. การเคลื่อนไหวแบบย้ายถิ่น (Migratory Movement) การเคลื่อนไหวโดยการย้ายถิ่นเกิดขึ้นเมื่อคนจำนวนมากได้ย้ายจากประเทศหนึ่งไปลงรากปักฐานในอีกที่หนึ่ง เหตุผลของการย้ายมวลชลมากมายนี้อาจเกิดจากความไม่พอใจกับสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันหรือเหตุจูงใจในอนาคตอันสดใส เพียงแค่การย้ายถิ่นอย่างเดียวของประชาชนไม่ถือว่าเป็นการเคลื่อนไหวโดยการย้ายถิ่น การเคลื่อนไหวทางสังคมโดยการย้ายถิ่นโดยมีจุดศูนย์กลางเดียวกันนั้นก็คือความไม่พอใจ เป็นการร่วมจุดมุ่งหมายหรือความหวังสำหรับอนาคต และร่วมตัดสินใจด้วยกันที่จะเคลื่อนย้ายไปสู่ที่ใหม่ การเคลื่อนไหวสนับสนุนให้ยิวอพยพไปอยู่ปาเลสไตน์ การเคลื่อนไหวของชาวยิวไปสู่อิสราเอล เหล่านี้ถือว่าเป็นการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบย้ายถิ่น ในทำนองเดียวกันการเคลื่อนย้ายประชาชนจากเยอรมันตะวันออกไปยังเยอรมันตะวันตกก็สามารถเรียกได้ว่าเป็นการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบย้ายถิ่น (Migratory Movement)

2. การเคลื่อนไหวแบบแสดงออก (Expressive Movement) เมื่อประชาชนได้ประสบกับระบบทางสังคมที่พวกเขาไม่อาจหลีกเลี่ยงและพวกเขารู้สึกสูญเสียพลังอำนาจในการเปลี่ยนแปลง ผลก็คือการเคลื่อนไหวโดยการแสดงออกให้เห็น บังคับบุคคลได้มารวมกันระยะเวลาหนึ่งกับความไม่พอใจต่อความเป็นอยู่จริงภายนอก โดยการโต้ตอบการกระทำต่อความเป็นอยู่จริงนั้น เขาพยายามปกปิดความไม่เต็มใจทั้งหลายที่เป็นอยู่และเพ่งมองอนาคตที่สดใสกว่า บุคคลที่ต่อต้านระเบียบสังคมก็จะแสดงด้วยการเคลื่อนไหวทางสังคม

3. การเคลื่อนไหวแบบอุดมคติ (Utopian Movement) การเคลื่อนไหวแบบอุดมคติเป็นการเคลื่อนไหวหนึ่งที่แสวงหาความสร้างสรรค์ทางระบบสังคมอุดมการณ์หรือสังคมมีความสมบูรณ์พร้อมซึ่งสามารถพบได้ในจินตนาการของมนุษย์เท่านั้น และก็จะไม่มีจริง มี

ให้เห็นเช่นเดียวกับนักสังคมนิยมอุดมคติในศตวรรษที่ 19 ดังเช่น Robert Owen และ Charles Fourier การเคลื่อนไหวนี้อาศัยแนวคิดของมนุษย์บนพื้นฐานของความดี ความร่วมมือ และเห็นแก่ประโยชน์ผู้อื่น Sarvodaya Movement ในอินเดียก็ถือได้ว่าเป็นการเคลื่อนไหวแบบอุดมคติ (Utopian Movement)

4. การเคลื่อนไหวแบบปฏิรูป (Reform Movement) การเคลื่อนไหวแบบปฏิรูปเป็นการเคลื่อนไหวที่จะจัดระเบียบบางส่วนของสังคมซึ่งไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงแบบเบ็ดเสร็จสมบูรณ์ การเคลื่อนไหวแบบปฏิรูปสามารถปฏิบัติการได้เฉพาะในระบอบประชาธิปไตยเท่านั้น ซึ่งในระบอบนี้ประชาชนมีอิสรภาพที่จะวิจารณ์สถาบันต่าง ๆ ที่เป็นอยู่ และอาจจะเปลี่ยนแปลงในทางที่ปลอดภัยและมั่นคงกว่า การเคลื่อนไหวเพื่อล้มเลิกระบบ Untouchability (ชนชั้นต่ำห้ามแตะต้อง) การยกเลิกระบบ Dowry (สินสอดให้ผู้หญิงไปขอผู้ชาย) การอนุรักษ์สัตว์ป่า การควบคุมการเจริญเติบโตของประชากร ทั้งหมดนี้เป็นการเคลื่อนไหวเพื่อการปฏิรูป

5. การเคลื่อนไหวแบบปฏิวัติ (Revolution Movement) การเคลื่อนไหวแบบปฏิวัติเป็นความพยายามที่จะล้มล้างระบบสังคมที่มีอยู่ และเปลี่ยนแปลงกับสิ่งที่แตกต่างอย่างเห็นได้ชัด การเคลื่อนไหวแบบปฏิวัติต้องการแก้ไขในสิ่งที่ไม่สมบูรณ์บางเรื่องในสังคมที่มีอยู่ แต่การเคลื่อนไหวแบบปฏิวัติต้องการที่จะถอนรากถอนโคนระบบทั้งหมด การเคลื่อนไหวแบบปฏิวัตินี้จะเข้มข้นในยามที่การปฏิรูปนั้นติดขัดไม่อาจทำได้ ดังนั้นการปฏิวัติก็ยังคงเป็นทางเลือกเดียวของประชาชนต่อความน่าสังเวชในปัจจุบันของพวกเขา การเคลื่อนไหวของคอมมิวนิสต์ในโซเวียต (รัสเซีย) และจีน เป็นการเคลื่อนไหวแบบปฏิวัติ

การเคลื่อนไหวทางสังคมแบบการปฏิวัติ

ดังที่กล่าวข้างต้น การเคลื่อนไหวแบบปฏิวัติหรือการเคลื่อนไหวเพื่อที่จะรื้อถอนระบบสังคมที่มีอยู่ออกไปและเปลี่ยนระบบด้วยสิ่งที่แตกต่างและยิ่งใหญ่กว่า การปฏิวัติคอมมิวนิสต์ในโซเวียต(รัสเซีย) เพื่อล้มล้างการบริหารแบบจักรพรรดิผู้มีอำนาจและแทนที่ด้วยระบบคอมมิวนิสต์แห่งการผลิตและการกระจายสินค้า ตามความเห็นของ Robert MacIver แล้ว “เมื่อระบบการเมืองถูกยกเลิกโดยพลังอำนาจเพื่อที่จะแทนที่ด้วยรูปแบบใหม่ของการปกครอง หรือการปกครองซึ่งประกาศนโยบายใหม่แห่งทางออกที่สำคัญมากบางประการ เราเรียกมันว่าการปฏิวัติ”³ เขายังกล่าวเพิ่มเติมว่า การลอบฆ่าพระราชินี หรือประธานาธิบดี หรือบุคคลสำคัญ จะไม่เรียกว่าเป็นการปฏิวัติถ้ามันเป็นแรงปรารถนาส่วนบุคคล หรือเป็นการกระทำของกลุ่มเล็ก ๆ ของพวกก่อการร้ายผู้ซึ่งไม่หวังที่จะจัดตั้งรัฐบาลแบบทางเลือก การปฏิวัติหมายถึง การแยกออกมาโดยเด็ดขาดภายในรัฐ มันเป็นการเผยให้เห็นถึงภาวะภายในของปัจเจกบุคคลที่ไม่อาจแก้ไขได้ซึ่งแสดงออกมาโดยการเป็นปฏิปักษ์ต่ออำนาจทางการเมือง การปฏิวัติจะเข้มข้นในยามที่การปฏิรูปไม่อาจเดินหน้าต่อไปได้ ดังนั้นการปฏิวัติจึงยังคงเป็นทางเลือกเดียวของประชาชนในการหาทางออกมันเป็นการทำงานร่วมกันโดยใช้ความรุนแรงบ้าง การสังหารมวลชนบ้าง การใช้วิธีใต้ดินบ้าง และความทุกข์ทรมานโดยประการต่างๆ เพื่อให้ประชาชนเข้าร่วม ทั้งนี้เพราะพวกเขาไม่เห็นความสมหวังจึงได้กระทำเช่นนั้น

แม้ว่ารัฐที่ปกครองโดยคณาธิปไตยที่ปกครองโดยคณะบุคคลหรือชนชั้นมีความโหดเหี้ยมที่สุดในการปฏิวัติ แต่อย่างไรก็ตาม ระบบ

³ Robert M. MacIver. Community : A Sociological Study. p.218.

ประชาธิปไตยก็ไม่อาจที่จะเป็นอิสระจากการปฏิบัติได้ ในระบอบ
ประชาธิปไตยประชาชนไม่มีอำนาจ สิทธิของประชาชนถูกจำกัด มีแต่
ความกดขี่และข่มเหงรังแก ซึ่งเป็นเหตุให้ประชาชนก่อการปฏิวัติ ใน
ระบอบประชาธิปไตยปัญหาทางด้านศาสนา สังคม หรือเศรษฐกิจ อาจ
เป็นเหตุแห่งการปฏิวัติ ดังนั้นความรู้สึกในการเข้ายึดก็จะยิ่งใหญ่ขึ้น
ในส่วนของเศรษฐกิจการแบ่งในปัจจุบันระหว่างนายทุนและแรงงาน
เจ้าของคือผู้ผลิตสินค้า และแรงงานได้รับการดูแลอย่างเข้มข้นมาก
และก็จะเกิดความรู้สึกเป็นปฏิปักษ์ต่อนายทุนที่ครอบงำรัฐบาล และ
ดังนั้นจึงเป็นหนทางเดียวที่จะล้มล้างนายทุนที่ครอบงำรัฐบาลนั่นคือ
การปฏิวัติ

อย่างไรก็ตาม ในทางตรงกันข้ามกับระบอบประชาธิปไตย ระบอบ
ประชาธิปไตยมีความเสี่ยงน้อยต่อการปฏิวัติ ดังที่ MacIver กล่าว
“รัฐที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริงนั้นมีความปลอดภัย
ที่มากกว่ารัฐที่ปกครองด้วยระบอบเผด็จการต่อการเกิดการปฏิวัติ
อย่างไม่ต้องสงสัย แม้โดยทั่วไปแล้วอาจยังไม่สมบูรณ์ และยังไม่
พัฒนา แต่อย่างน้อยที่สุดมันมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริงต่อลักษณะที่
ทันสมัยต่ออำนาจทางการเมือง รูปแบบพื้นฐานของอำนาจนี้ไม่มีการ
เหลื่อมล้ำกันมากระหว่างผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง แต่เป็นการรวม
ระหว่างผู้แทนกับผู้มีอำนาจ”⁴

⁴ Ibid.

บทบาทของการเป็นผู้นำ (Role of Leadership)

กระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในทางที่จะประสบความสำเร็จต้องมีองค์การที่มีประสิทธิภาพ และมีผู้นำที่เข้มแข็ง สมาชิกหรือผู้สนับสนุนจะต้องได้รับการคัดเลือกในจำนวนที่มากขึ้น การสนับสนุนทางการเงินจะต้องมีการจัดหา และงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเคลื่อนไหวจะต้องได้รับการจัดสรร นอกจากนี้ยังจะต้องมีการประสานงานที่เหมาะสมของบุคลากรที่ได้รับมอบหมายกับบทบาทที่เฉพาะเจาะจงมากขึ้นหรือน้อยลง ในการเคลื่อนไหวทางสังคมบทบาทของผู้นำเป็นสิ่งสำคัญมาก การเคลื่อนไหวมากมายต้องล้มเหลวเนื่องจากความบกพร่องของความเป็นผู้นำ ผู้นำเป็นตัวแทนของกลุ่ม เป็นผู้ประสานงาน (Coordinator) และเป็นผู้มีส่วนร่วมสำคัญในการตัดสินใจให้เป็นไปตามเป้าหมายและวิธีการ (Goal and Method) เขาเป็นแบบอย่างให้กับคนอื่น ๆ ผู้นำจะมีความวิตกกับการเป็นผู้มีอำนาจและพลังที่ยิ่งใหญ่ (Great authority and power) เขายังมีความวิตกกับเกียรติยศที่ผู้คนมอบให้ (Prestige) เขาเป็นเลิศกว่าคนอื่นในลักษณะส่วนบุคคล ผู้นำมีความรับผิดชอบที่ดี เขาคาดว่าจะต้องทำให้บรรลุเป้าหมายของพวกเขา เขาต้องมีสัจจะ การรวมกลุ่มของมวลสมาชิกมีไว้เพื่อรักษาบรรทัดฐานและค่านิยมของกลุ่ม (Group norms and values) หากเขาไม่คงไว้ซึ่งระดับของเป้าหมายที่ตั้งไว้ พวกเขาจะพ่ายแพ้และสูญเสียชื่อเสียง หรือแม้แต่ตำแหน่งในกลุ่ม (Position in the group) เขาจะถูกปลดออกจากตำแหน่งหัวหน้า (Thrown out) ถ้าเขาทรยศต่อความเชื่อมั่นในความรับผิดชอบของเขาเอง เขาก็จะถูกต่อต้านจากผู้สนับสนุน และอาจถึงกับถูกสังหาร ดังนั้นผู้นำเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญมากในการเคลื่อนไหวทางสังคม ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการเปลี่ยนแปลงส่วนใหญ่แล้วขึ้นอยู่กับผู้นำ

(Leadership)⁵

หน้าที่สำคัญของผู้นำมี 2 ประการ คือ 1) หน้าที่ที่จะนำไปสู่เป้าหมายของความสำเร็จ และ 2) หน้าที่สร้างความเข้มแข็งให้แก่กระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม

หน้าที่ประการที่หนึ่งประกอบไปด้วย

1. ให้ข้อเสนอแนะสำหรับการดำเนินการ
2. ประเมินผลการเคลื่อนไหวที่จะก้าวไปสู่เป้าหมาย
3. มีการป้องกันไม่ให้เกิดกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับการก้าวไปสู่เป้าหมาย

4. นำเสนอการแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพ สำหรับเป้าหมายความสำเร็จ

หน้าที่ประการที่สองประกอบด้วย

1. ให้กำลังใจสมาชิก
2. ปลดปล่อยความตึงเครียดที่ถูกสร้างขึ้น
3. ให้ทุกคนมีโอกาสด้านการแสดงความสามารถของตนเอง
4. กระตุ้นให้เกิดระบบการประสานงาน

ผู้นำต้องมีความรับผิดชอบพื้นฐานเพื่อต่อการเคลื่อนไหวของสังคมที่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ผู้ติดตามต้องเชื่อฟังผู้นำ เพราะพวกเขารู้ว่าผู้นำสามารถนำพวกเขาไปสู่เป้าหมายได้ ผู้นำควรเลือกกระบวนการหรือความสามารถที่เหมาะสมกับตัวผู้นำด้วยความรอบคอบให้มากที่สุด นั่นคือเป้าหมายที่แท้จริง (Reality-orientation) ผู้นำควรรู้ว่าถ้าเกิดความล้มเหลวในการเคลื่อนไหวเขาอาจต้องประสบ

⁵ VidyaBhushan and D.R. Sachdeva. An Introduction to Sociology. p. 202.

กับการปฏิเสธ (ถูกไล่ออก) การสูญเสียตำแหน่ง เกียรติยศ และ ถูกตำหนิ (Blame) ดังนั้นต้องมีความระมัดระวังในความเป็นผู้นำที่จะ ถูกตั้งขึ้น และผู้นำควรระลึกอยู่เสมอว่าต้องระมัดระวังในการจัดการ กับสิ่งต่างๆ ให้ประสบความสำเร็จ ผู้นำสามารถหาช่องทางแห่งความ ศรัทธาจากมวลชนในการปฏิรูปสังคมที่สร้างสรรค์ หรือไม่ก็ผู้นำก็จะ เป็นผู้ทำลายระบบสังคมเสียเองในที่สุด

บรรณานุกรม

- Anderson, Walfred and Frederick B. Parker. (1964). **Society : Its Organization and Operation**. New York: Van Nostrand Company.
- Bhushan, Vidya and D.R. Sachdeva. (1974). **An Introduction to Sociology**. Delhi: Kitabmahal Printing.
- Lunberg, George A. (1956). **Foundations of Sociology**. London: McKey Co.
- MacIver, Robert M. (1924). **Community: A Sociological Study**. London: Macmillian.